

Vojenství u nás a v cizině.

Štábní kapitán V. Kretschmer:

Sbory pohraniční stráže v Polsku.

(Podle různých polských pramenů, hlavně „Desetiletí polské branné moci 1918 až 1928“, Varšava 1928.)

Rozsáhlé hranice Polské republiky, jež nejsou kromě výjimek žádnou přirozenou překážkou, jsou střeženy dvěma různými pohraničními sbory. Na hranicích se sovětským Ruskem, Lotyšskem a Litvou koná službu t. zv. sbor pohraniční stráže (Korpus Ochrony Pogranicza), označovaný často jen zkratkou KOP. Hranice na severu, na západě a na jihu státu má pod dozorem pohraniční stráž (Straż graniczna).

K tomuto stavu se dospělo postupně a po mnohých organizačních a kompetenčních změnách.

Po převratu šlo o to, aby z Polska vykořistěného válkou, které samo bojovalo v té době o své východní hranice, nebyly vyváženy potraviny a nutné suroviny. Šlo tedy hlavně o ochranu hospodářskou. Generální štáb v souhlase s ministerstvem zásobování přikročil proto k vytvoření t. zv. vojenské pohraniční stráže, jež byla v prosinci 1918 podřízena ministerstvu zásobování; ale už na jaře 1919 převzalo správu sboru, tvořícího se z dobrovolníků neschopných pro službu v poli, opět ministerstvo vojenství a přejmenovalo jej na pohraniční střelce. R. 1920 byli střelci, poněvadž se neosvědčili, zaměněni strážními prapory, jež se s rozrůstáním armády nahromadily v zápolí. Rok poté, po válce se sovětským Ruskem, převzaly strážní prapory také ochranu hranic na východě. Téhož roku byly podřízeny ministerstvu financí a přejmenovány na celní prapory. Později byly ponechány jen na východě proti Rusku, jinde byly postupně zaměňovány civilní celní stráží. Ale i na východě byly brzo potom vyměněny rotami t. zv. pohraniční policie, podléhajícími ministerstvu vnitra. Konečně na podzim r. 1924 přikročeno na východě k utvoření zvláštního vojenského sboru pohraniční stráže (KOP.).

Sbor pohraniční stráže (KOP.).

Všeobecné.

K zřízení zvláštního sboru čistě vojensky organisovaného a vyzbrojeného daly podnět poměry na východě. Ani po uzavření míru se sovětským Ruskem nepřestal přes východní hranice prosakovati do Polska rozklad a stálý neklid. U státu, prožívajícího hlubokou sociální revoluci s cílem světové revoluce, lze to ostatně pochopiti. Hranice přecházeli nelegálně nejen četní komunističtí agenti, kteří nacházeli u málo gramotných vrstev v pohraničí podporu, ale často i ozbrojené tlupy, jež se na polském území dopouštěly násilí. Celé pohraničí, a to dosti hluboko do vnitrozemí, žilo v stálém napětí a nejistotě. Tohoto stavu využívaly ovšem i místní zločinné živly. Celní prapory ani pohraniční policie nebyly s to situaci plně ovládnouti. Poměry se stále zhoršovaly. Proto se v srpnu 1924 usnesla polská ministerská rada, aby pro službu v pohraničí s SSSR., Lotyšskem a Litvou byl vytvořen zvláštní vojenský sbor. A už v listopadu téhož roku obsadily první tři brigády nově tvořeného KOP. nejnebezpečnější úseky pohraničí ve vojvodství volyňském, novogródském a vilepském. V dubnu 1925 obsadily další dvě brigády pohraničí ve vojvodství tarnopolském a poleském. Sbor převzal tak střežení celého východního pohraničí v délce 1.416 km. Skládal se tehdy z 20 pěších praporů a z 20 jezdeckých eskadron. Za rok poté, v březnu 1926, obsadila další brigáda — nových 5 praporů — pohraničí s Lotyšskem a Litvou. Konečně v r. 1928 rozšířeno pásmo KOP. na část hranic s Německem (Suwalkovsko) a s Rumunskem (podél Dněstru). Nyní koná 29 praporů pěchoty a 20 eskadron jezdeckta službu podle východních a severovýchodních hranic v délce 2.180 km (2/3 hranic Polska).

Organisace a podřízení KOP.

Sbor pohraniční stráže je, jak už bylo řečeno, organisován a vybaven dočista vojensky. Po stránce správní a pohraniční bezpečnostní služby podléhá ministerstvu vnitra. Při udržování pořádku udržuje těsný styk s místními úřady vnitřní správy. Ve věcech kázně, výcviku, doplňování a taktického použití je podřízen ministerstvu vojenství. Celní ochranu vykonává podle zvláštních směrnic ministerstva financí. Sbor má svou položku v rozpočtu ministerstva vnitra; spravuje ji velitel sboru s šéfem intendance sboru (odbor rozpočtově-účetní).

Velitelství KOP. je ve Varšavě. Jemu podléhá šest brigád, složených z různého počtu pěších praporů, do nedávna samostatných, nyní slučovaných v pluky, z různého počtu jezdeckých eskadron, oddílů pomocných a speciálních. Celkový počet praporů a eskadron byl již uveden. Velitelem sboru je aktivní plukovník, jenž má k ruce štáb a orgány služeb (zbrojní, ženijní, spojovací, intendantní, vozatajské, zdravotnické, zvěrolékařské a právního poradce).

Prapor KOP. je taktickou jednotkou; má velitele s pomocným družstvem (ubytovatel — náš hospodář, lékař, pobočník, dílny a trén), spojovací četu, různý počet pěších rot, každou o 3 četách s 12 lehkými kulomety a kádr cvičební roty.

Tvořené pluky jsou jednotkami více méně správními; slučují vždy několik praporů a různý počet jezdeckých eskadron.

Jezdecké eskadrony mají každá velitele, pomocné družstvo, dvě čety a jedno kulometné družstvo.

Spojení obstarávají v širých prostorech spojovací čety. Telefonní síť v celkové délce 14.000 km je vybudována pro paralysování poruch systémem trojúhelníků. Je obsluhována 230 ústřednami a asi 1.500 aparáty. Kromě toho se používá signalisování světlem (za dobrých podmínek v noci až do 30 km), radia, a to přijímacích a vysílacích přístrojů RKD. pro telefonování i telegrafování, psů, cyklistů, motocyklistů a ovšem i jezdců a pěších posílů. Stálé holubníky se neosvědčily; holubů se však používá.

Každá brigáda KOP. má 1 četou pionýrů.

Kromě toho má sbor oddíl vojenského četnictva, rozdělený po četách u brigád a po stanicích u praporů; má své školy pro poddůstojníky presenční služby i z povolání a oddíl i školu pro výcvik spojovacích psů.

Vojenská správa pohraničního území.

Pohraniční území je rozděleno na úseky brigád KOP., jež souhlasí zhruba s prostory jednotlivých vojvodství, na úseky praporů, na podúseky rot a strážnic. Úseky jednotlivých praporů jsou široké 30–50 km. Jak velitel sboru, tak velitelé praporů byli podle francouzského vzoru vybaveni širokou pravomocí. Každý velitel praporu byl učiněn plně odpovědným za veřejnou bezpečnost v svém úseku. Spolupráce s orgány ministerstva vnitra, t. j. s vojvodskými a okresními úřady a se státní policií (četnictvem), byla od počátku co nejtěsnější. Výkonná moc byla původně úplně soustředěna v rukou velitelů KOP. Nyní se poněkud obnovují normální poměry; orgány vnitřní správy a vojsko pracují stále častěji vedle sebe jako rovný s rovným, při čemž sbor pohraniční stráže vystupuje jako vojenská asistence.

Střežení hranic.

Jednotky KOP. jsou učleněny do hloubky ve 3 sledech. Prvním, krycím sledem, jsou „strážnice“ rozložené u samých hranic; obsazeny jsou obyčejně družstvem. Jejich služba je analogická službě polní stráže (vedety, hlídky, zjišťování, zatýkání a p.). Druhým sledem, sledem odporu při ev. útoku větších sil směrem od hranic, je sled rot, třetím sledem jsou zálohy praporů a jezdecké eskadrony. Zálohy čile hlídkují v mezerách mezi strážnicemi a jednotlivými opěrnými body, jakož i v celém pohraničním pásmu. Jezdecké eskadrony slouží hlavně k hlídkování a udržování styku mezi jednotkami, často daleko od sebe rozloženými.

Vládním nařízením bylo pohraničí rozděleno na dvě pásma. První pásmo, sahající asi 6 km od hranic, je t. zv. „pásmo vlastní činnosti KOP.“; to je prostor, v němž se provádí vlastní střežení (ostraha) hranic. Druhé, do 30 km od hranic, je t. zv. „pásmo spolupráce s mocí správní“.

Jednotky jsou podle plánu vystřídávány, takže je jim poskytován odpočinek a lze je systematicky cvičiti.

Doplňování.

Důstojníci a poddůstojníci z povolání jsou ke KOP. přemísťováni vždy na několik let (důstojníci nejvýše na čtyři leta). Všichni mladší důstojníci mají po nejméně 2leté řadové službě v armádě vykonati službu u KOP. Služba u sboru se považuje za rovnocennou se službou v armádě. Mužstvo presenční služby, a to jen spolehlivé, hlavně Poláci, Němci a Češi, přicházejí od některých pěších a jezdeckých pluků po 6měsíčním, resp. 12měsíčním základním vý-

cviku. Presenčení služba mužstva pěchoty KOP. trvá 24 měsíců (u pěchoty řádové armády jen 18 měsíců), mužstva jezdeckta jako v řádové armádě 25 měsíců. Ukrajinců, Bělorusů a Židů u sboru téměř není.

Výcvik je docela vojenský. Průpravný i bojový výcvik, jakož i speciální výcvik pro pohraniční službu se koná intensivně. Vzhledem na stálou praxi, neboť na hranicích s Ruskem a Litvou panují dosud poměry téměř jako na klidném úseku fronty, lze říci, že taktický výcvik sboru je velmi dobrý.

Ve cvičebních rotách u praporů se cvičí jak čerstvé doplňky přicházející od pluků ze zápolí, tak čtyři KOP., střídající se ve službě na strážnicích, hlídkách, v zálohách rot a praporů.

V zimě používají veškeré pěší hlídky, je-li třeba, lyží.

Výcvik na lyžích se rozšiřuje postupně na celé jednotky. V používání bylo v zimě 1929/30 už přes 3800 párů lyží. Lyžařské kursy pro instruktory jsou pořádány v Zakopaném, Vorochtě a ve Vilně.

K výcviku poddůstojníků presenčení služby je škola u každé brigády.

Poddůstojníky z povolání (rotmistry) školí ústřední škola pro poddůstojníky pěchoty z povolání sboru pohr. stráže a ústřední škola pro poddůstojníky jezdectva z povolání sboru pohr. stráže.

V letním období účastní se od roku 1927 jednotky KOP., nekonají-li právě službu na hranicích, koncentrací a manévry s armádou. Záložníci jsou povolováni na cvičení u KOP. jako u vojska.

Ubytování sboru, původně velmi špatné, se postupně lepší. Ministerstvo veřejných prací vybudovalo pro jednotky sboru v pohraničí do dneška už mnoho kasáren, hlavně dřevěných, ale prostraných, praktických i vkusných. Zároveň se stavějí byty pro důstojníky a poddůstojníky z povolání. (Příště dále.)

B:

Pracovní povinnost v Bulharsku.

„Trudová povinnost“ byla zavedena v zemi za éry Stambolijského zákonem z června 1920, prováděným od r. 1921. Již byli podrobeni všichni občané bez rozdílu pohlaví a pohlaví: muži od 20—50 let, ženy od 16—40 let. Uskutečnění pracovní povinnosti byly kladeny značné překážky Dohodou, která v ní viděla zastřenou všeobecnou brannou povinnost. Vskutku též byla vláda přinucena k některým změnám, zejména k snížení věkových hranic a k omezení pravomoci ústředního orgánu všeobecné pracovní povinnosti. Vláda postupně překonala různé překážky a zachovala všeobecnou pracovní povinnost i po pádu Stambolijského (1923).

Každý muž je od 20 let věku zavázán vykonati 8měsíční pravidelnou pracovní povinnost (redovna trudova povinnost), z toho nepřetržitě 6 měsíců (květen—říjen) v práci, na 2 zbývající měsíce může býti osvobozen po zaplacení mírného poplatku. Tato povinnost trvá až do 28—30 let věku. Mimo to je po pravidelné pracovní službě zavázán až do 40 let věku každoročně k 21denní dočasné pracovní povinnosti (vremenna trudova povinnost). Pracovní povinnost žen nebyla uskutečněna z důvodů technických i morálních.

Ústředním orgánem je „Generální ředitelství pracovní povinnosti“, jemuž podléhá 10 oblastí v čele s „Úřadem práce“. Evidenci povinných vedou provinční a okresní úřady, splněné povinnosti zaznamenávají obce.

Pracovníci redovné povinnosti tvoří v každé oblasti 5—12 skupin (praporů) po 3 rotách. Ústřední a oblastní úřady řídí důstojníci, obdobně velí i praporům a rotám — tito důstojníci jsou stálým personálem instituce. Nižší vůdčí místa zastávají důstojníci a poddůstojníci v záloze.

Jeden ročník má v Bulharsku 45—50.000 mužů, po odečtení neschopných a osvobozených (dobrovolníci vojska, z rodinných důvodů, atd.) zbývá asi 25.000 mužů, z nichž bývá ročně povoláno 16—18.000 mužů. Do r. 1929 nebylo povoláno okrouhle 130.000 povinných.

Povolání skládají přísahu, nosí uniformu a jsou povinni zdraviti vyšší hodnosti pracovní instituce i vojska.

Pracovníci se podrobují krátkému výcviku (jednotlivce a řadovému) a pak jsou vysíláni na práce podle plánu určeného ústředním orgánem, hlavně na silnicích a železnicích (v období 1928/29, 12.400 mužů) a v různých podnicích jako v dřevoprůmyslu (pražce, telegrafní tyče), v cihelnách, v textilnictví, v oděvnictví (1.500 mužů). Část je zaměstnána při chovu koní, na letištích, ve vojenském zeměpisném ústavu a v jiných státních podnicích.

Shora uvedené podniky mají ráz odborných kursů, které vychovávají kvalifikované dělníky.

V r. 1928 byla valná část kontingentu zaměstnána úpravou území zničeného zemětřesením.

Roční náklad na pravidelnou pracovní povinnost činí kolem 175 milionů lvů, čistý zisk z instituce rok od roku vzrůstá — do r. 1926 byly práce pasivní, zisk v r. 1926/27 činil 11%, 1927/28 60%, 1928/29 100% vynaložené sumy.

Pracovníci v dočasné povinnosti — podle zákona 21 dní, ve skutečnosti 6—10 dní ročně — jsou dáni k dispozici obcím, jež určuje jejich užití. Vláda provádí kontrolu oblastními úřady, na jejich udržování plyne i 30% poplatků za osvobození a 50% pokut. Stát nemá s těmito pracemi žádných výdajů. Občané pracují v svých bydlištích o opravách cest, ulic a jiných veřejných pracích (úprava studní, bažin, zavodňování, zalesňování, atd.). Tato dočasná práce dává nejlepší výsledky bez velkých nákladů (pracovníci se stravují doma); ročně pracuje 700—800.000 mužů asi 6 milionů pracovních hodin.

Nemůže býti sporu o tom, že všeobecná pracovní povinnost pokračuje aspoň morálně ve funkci všeobecné branné povinnosti zrušené podle závazků mírové smlouvy. V mládeži je pěstován vojenský duch — bez vojenského výcviku — udržována kázeň, láska k vlasti a vědomí povinnosti. Hospodářská situace Bulharska by nevyžadovala podobné instituce, kdyby byla zavedena všeobecná branná povinnost. Vlastní význam této malé „pracovní armády“ záleží spíše v morálních hodnotách a ve výchově národa nežli v hospodářské užitečnosti této instituce.

Podle „Esercito“ 1930, čís. VIII.

Z cizích revuí.

Bellona, ročník XII., díl XXXV., sešit 1.—3.

Kpt. gšt. Eduard Izdebski: Vedení IV. rak.-uh. armády v bitvě u Komarowa r. 1914.

Studie poněkud odchylná od obvyklých líčení bitev: autor věnuje svou pozornost hlavně činnosti velitelů a štábů. Jasně vyniká neblahý vliv organizace gen. štábu rak.-uh. armády, který pro svou „spoluzodpovědnost“ za velení, zosobněné náčelníky štábu, tvořil tajný velitelský aparát ve „veřejné“ velitelsko-hierarchické soustavě. Postava Auffenbergova je kreslena výrazně: prozíravý a pevný, trochu optimisticky naladěný velitel, jehož úspěchy se rozpadnou pod zásahy náčelníka hlav. štábu Conrada a nebezpečím obchvatu po porážce jeho pravých sousedů